

Precej nenavadna je Kermaunerjeva misel,¹ da je izdajanje izbranih kritičnih del, kakršna so na primer dela Frana Albrehta in Mateja Bora, značilen prilastek odmirajoče zasebne družbene plasti, živeče v spominih in po inerciji; doslej smo mislili, da se izbrana dela izdajajo zavoljo vrednot, ki so preživela čas in ki nas tudi v novih in spremenjenih pogojih lahko notranje bogate in nam dramijo zavest. Toda ne, Kermauner ne ugovarja estetskimi načelom omenjenih del in niti ne skuša ovreči njih veljavo, to mu sploh ni potrebno; le kategorično razsoja in bralec sploh ne sme dvomiti, da ima apodiktični pisec vso modrost v zakupu. Njegovi jasnovidnosti velja kar na mah verjeti, zakaj če bi skušal avtor karkoli dokazati z argumenti, bi se lahko porodil v nas sum, da njemu resnica ni kar sama po sebi dana in bi utegnili o njegovih težah celo kritično razmišljati; zavoljo tega je smotno, da kar takoj meritorno razglasi anatemo nad vsem, kar danes že predstavlja del slovenske kulturne preteklosti.

Človeka skorajda spreleti strah, da kmalu ne bo mogel brati drugega kot Kermaunerjev katekizem, zaobsežen v njegovih vsakovrstnih »predavanjih«, kajti po tej logiki bi se bilo najbolj modro odreči kulturnemu izročilu nasploh, ker nam sicer grozi uničujoča perspektiva vsesplošnega odmiranja. Toda naš strah je bil očitno preuranjen, saj se bralcu *Perspektiv* že obeta svetli žarek upanja: mehki, sanjavo nostalgični Kosovi spomini na *Besedo*,² ko sta jo s Cirilom Zlobcem urejala v hiši Slovenskega knjižnega zavoda na Vodnikovem trgu in ko so se pesniki in kritiki zbirali v temačni luknji na razburljive posvete in ko je dišalo po farovžu, mimo pa so hodili lemenatarji in je pod oknom šumela tržnica, in ko je bilo tako nenavadno in romantično in tako dalje. — dajo slutiti, da teh načel le ne gre povsem posploševati in da obstoje vendarle neke možnosti celo za tovrstne lirične meditacije. Nekoliko težko je sicer ugotoviti, kdaj so spomini zanesljiv znak odmiranja in kdaj ne, vendar se išočemu človeškemu duhu le utrne spoznanje, da je skoraj gotovo potrebno že v rani mladosti posvetiti vso pozornost svojim težavam, saj pravi menda že stara modrost, da se ukvarjaj predvsem s seboj, s svojim neodvisnim jazom, in svet se ti bo takoj razkril v vsej svoji zapleteni podobi. Nedvomno te tedaj doleti višja milost in se kar takoj pretvoriš iz neosveščenega zasebnika v harmonično bitje, ki lahko vdihava odrešujočo nirvano Kermaunerjevega občestva, za katero je, kot kaže, tako težko dobiti vstopno vizo. Žal ta lucidna logika in izredna etična angažiranost kot izraz pravovernega humanizma ni docela razumljiva navadnemu zemljanu in skoraj se mu plaho oglasi sum, če niso nekatere Albrehtove besede, napisane že pred davnimi leti o neproduktivni skupini, ki se skuša afirmirati ne toliko z lastnim delom, ampak predvsem z negiranjem produktivnih sil, še danes veljavne.

♂

¹ O nekaterih odnošajih med družbo, kulturo in inteligenco. — *Perspektive*, št. 15, str. 543.

² Nekrolog za *Besedo*. Ob desetletnici. — *Perspektive*, št. 11, str. 36—47.